

NAVIGARE NECESSE EST

Bazsa György

a MAB elnöke
bazsa@unideb.hu

Köszönet illeti Nagy Mariannát, hogy konstruktív alapállású, megoldásokat javasoló, nem kötözködő, hanem tárgyilagos és szakszerű elemzést fogalmazott meg a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottság (MAB) helyzetéről, részletesebben a doktori képzés jogi szabályozásáról mint a közigazgatási jog, és ezen belül a felsőoktatási igazgatás elmélete számára fontos és izgalmas kérdéstről. (Nagy, 2010) A MAB elnökeként, a doktori iskolák akkreditációs eljárásában aktív szerepet vállaló felsőoktatási vezetőként, több megállapításával is egyetértek, bár néhány vonatkozásban más megközelítést is indokoltnak, sőt szükségesnek vélek.

Cikke első felében részletesen tárgyalja a MAB *közigazgatási szervezetrendszerben elfoglalt helyét*. Kémikusi végzettséggel nem vállalkozom arra, hogy ezeknek a jogelméleti és dogmatikai kérdéseknek a részleteibe belemerüljek (*sui generis* közigazgatási szerv, *quasi* autonóm államigazgatási szerv, *mintha* szerv stb.), viszont érzékelve és értékelve a sokoldalú megközelítést, jó szívvel ajánlom ezeket a gondolatokat és szempontokat a jogalkotók figyelmébe.

A továbbiakban – írja – „...arra teszek kísérletet, hogy azt bizonyítsam, az esetenként éles viták arra vezethetők vissza, hogy a doktori képzésre vonatkozó **jogi szabályozás** számos ponton »lyukas«: vagy **egyáltalán nem tartalmaz szabályokat, vagy dogmatikailag**

hibás, az igazgatás célját tekintve rossz eszközöket választott.”

A MAB tevékenységéről

Márpedig ebben a helyzetben is érvényes: *Navigare necesse est!* A MAB-nak hajóznia kell, mert egyébként a magyar felsőoktatás minősége és egyúttal európai elfogadottsága olyan csorbát szenvedne, amelyre, minden hibája és gyengesége ellenére, nem szolgálna rá. Nem is kell rászolgálnia, mert a MAB (minden hibája és gyengesége ellenére) az ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education) szervezetének tagja, és így az általa megadott akkreditációt széles körben elfogadják. Teljes jogú ENQA-tagságot két alkalommal is független, nemzetközi szakértői testület helyszíni értékelése alapozta, illetve erősítette meg. Az utóbbi (2008-ban) már a *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area*, röviden ESG alapján folytatott MAB-tevékenységet értékelte. A MAB tehát európai szabályok szerint hajózik.

Kétségtelen viszont, hogy az akkreditáció hazai vizein nincs kitűzve minden szükséges bója, ezért széles(en értelmezhető) a pálya, sőt az is előfordulhat, hogy rejtett (jogi) zátonyok vannak a vízben, amiket jó volna elkerülni.¹

¹ A MAB tevékenységét az elnök és főtisztár éves jelentései rendszeresen elemzik: www.mab.hu

A bóják és zátonyok szemléltetésére itt csak három típuspéldát említek, és még egy elvileg nagyon fontos esetet – tanulságképpen.

A 2005. évi CXXXIX. törvény a felsőoktatásról (Ftv.) **108. §-a** előírja: „(3) A felsőoktatási intézmények képzési és tudományos kutatási tevékenységét rendszeresen, nyolcévenként² a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottságnak értékelnie kell. Az értékelésnek ki kell terjednie a képzés és tudományos kutatás személyi és tárgyi feltételeinek meglétére, ...” A „*képzési és tudományos kutatási tevékenység*” személyi és tárgyi feltételeiről, minőségi vagy teljesítmény-paramétereiről azonban nincs több a törvényben. Ezzel olyan helyzetbe kerül a MAB, hogy neki kell megfogalmazni mind ezek *kereteit*, mind a keretek konkrét tartalmát, *kritériumait*. Ha megteszi, és természetesen meg kell tennie, akkor rögtön felmerül a „vád”: jogalkotói szerepet játszik, holott csak jogalkalmazásra volna joga. Nem könnyű helyzet – de hajózni, azaz akkreditálni kell.

Az egyetemi tanári pályázatok véleményezésében szerintem jó keretet ad meg a törvény: **87. §** „(4) Az egyetemi tanári munkakörben történő alkalmazás feltétele, hogy az érintett rendelkezék doktori fokozattal, továbbá az adott tudomány- vagy művészeti terület olyan nemzetközileg elismert képviselője, aki kiemelkedő tudományos kutatói, illetve művészi munkásságot fejt ki. Az oktatásban, kutatásban, kutatásszervezésben szerzett tapasztalatai alapján alkalmas a hallgatók, a doktori képzésben részt vevők, a tanársegédek tanulmányi, tudományos, illetve művészi munkájának vezetésére, idegen nyelven publikál, szemináriumot, előadást tart”. Igaz, hogy a

² A Parlament által 2009. november 23-án elfogadott módosítás szerint 2010-től ötévenként.

MAB a kinevezés (és nem a konkrét alkalmazás) feltételeit véleményezi, de a törvényben megadott alkalmazási feltételek ehhez egyértelmű *kereteket* biztosítanak, amelyekhez már megfogalmazhatók a konkrét, szakmától is függő *kritériumok*. Ezt a MAB meg is tette, azokat nyilvánosságra hozta,³ alkalmazza, és ebben nincs is vita: az oktatói és tudományos teljesítmény, a nemzetközi elismertség tartalmi értékelése már a szakmai autonómia körébe tartozik, és nem államigazgatási feladat. Ezt tartom elvileg jó konstrukciónak: a törvényhozó keretet ad, a szakértői vélemény kritériumait a szakértői testület konkretizálja.

A kar létesítése: „5. számú melléklet a 79/2006. (IV. 5.) Korm. rendelethez

A kar létesítésének minimális feltételei:

- a kar a különböző képzési szintek (alapképzés, mesterképzés, doktori képzés, továbbá felsőfokú szakképzés, szakirányú továbbképzés) közül legalább kettőben szervezzen oktatást,
- a felsőoktatási intézményben a kar alapképzéshez, illetve az alapító okiratban meghatározott alaptevékenységhez igazodó strukturálódása folytán magába integrálja a különböző képzési szinteken folyó szakokat és a felsőoktatási intézmény más képzéseinek alapozó, szakmai törzsismeretköreinek a kar jellegéhez illeszkedő szervezeti egységeit, s ez alapján biztosítja az intézményben a képzések közös vagy hasonló szakterületei oktatásának szervezését,
- a különböző szintű képzésben összesen felvett hallgatók létszáma a kérelem benyújtását megelőző évben legalább kettőszáz (a nem teljes idejű képzésekben felvett hallgatók létszámát 0,5-szeres szorzóval kell figyelembe venni),

³ http://www.mab.hu/a_tajkoztatok.html

- az alap- és mesterszakokra számítva az egy szakra felvett hallgatók átlagos létszáma legalább nyolcvan fő;
- a kar állományába kerülő, teljes munkaidőben foglalkoztatott oktatók létszáma legalább negyven fő.”

Ebben az esetben lényegében nincs/nem volna szükség a MAB tevékenységére: itt nincsenek szakmai kritériumok, nem kell szakértői vélemény, a megadott paraméterek meglétét egyszerű adminisztratív eljárásban lehet ellenőrizni, és ennek alapján döntést hozni. Nem véletlen, hogy napirenden van olyan egyértelmű törvénymódosítás, mely szerint a kar létesítése nem igényli a MAB közreműködését.

d) Az Alkotmánybíróság visszavonni rendelte az Ftv.-ben rögzített nyolc tudományterülethez tartozó *tudományágakat* meghatározó kormányrendeletet, mondván, ez a kérdés a tudomány intézményeinek autonómiájába tartozik. A felsőoktatási szféra egyetértett abban, hogy a doktori képzésben és fokozatszerzésben elfogadott *tudományágakat* MAB-határozat rögzítse (nem örökre, hanem megváltoztathatóan): ez azóta így van, és normálisan működik.⁴ Ez rendkívül fontos elvi útmutatás a MAB funkciója tekintetében is, arra nézve, meddig terjed az államigazgatás hatásköre az Alkotmányban biztosított autonómia tekintetében.⁵

A négy példával azt kívántam bemutatni, hogy biztosan van lehetőség a törvényhozói funkció és a felsőoktatás szakmai autonómiáját együttesen biztosító jogalkotásra. Mindkét oldal azt a feladatot látja el, amire jogilag és szakmailag hivatott, és amihez ért.

⁴ www.doktori.hu/index.php?menuid=351&cid=9

⁵ Az alap- és mesterképzés rendszerének képzési területeit és képzési ágait kormányrendelet rögzíti.

A doktori adatbázisról és a doktori iskolák akkreditációjáról

Röviden vázolom a MAB gondolatmenetét ebben a kérdésben, ami miatt „lázban égtek a doktori iskolák”, és ami jogi és emocionális aggályokat hozott felszínre. 2007-ben megjelent a Kormány 33/2007. (III. 7.) Korm. rendelete a doktori iskola létesítésének eljárási rendjéről és a doktori fokozat megszerzésének feltételeiről. A létesítésről, és nem a működésről. Mivel ez a rendelet hatályon kívül helyezte a doktori képzésről és a doktori fokozatszerzésről szóló 51/2001. (IV. 3.) Korm. rendeletet, bizonyos értelmezések szerint egyfajta joghézagot keletkeztetett, mert *pro forma* nincs a működésre vonatkozó jogszabály. Másfajta értelmezésben (ilyen az enyém is) a létesítés kritériumai értelemszerűen vonatkoznak a működésre is.⁶ De – e tekintetben is egyetértve Nagy Marianna véleményével – kétségtelenül jobb lenne ennek egyértelmű megfogalmazása. Az új rendelet bevezette a *törzstag* fogalmát és keretfeltételeit (a korábbi *alapító* tag helyett, ami így már erősen a működésre, s nem csak a létesítésre orientál), és a doktori iskola létesítésének feltételül szabta a (zömmel 2009-ben induló) megfelelő *mesterszak* létét. Ennek egyetlen működő doktori iskola sem felelt meg létesítése vagy akkreditálása idején, hiszen nem léteztek mesterszakok. Az Ftv. egyik módosítása megszüntette egyazon személy (az „IC-professzorok”) több helyen történő beszámítását az akkreditáció során, ezzel összhangban fogalmaz a kormányrendelet: „Egy személy csak egy dokto-

⁶ „A jogalkotói szándék egyértelmű, a doktori iskola alapításához szükséges feltételeknek nem csupán az alapításkor kell megfelelni, hanem működésük során mindvégig.” (Az OKM szakállamtitkárának levele a MAB elnökéhez, 2008. november 24.)

ri iskolában lehet törzstag.” Továbbra is úgy vélem, ezek elég nyomós indokok a jogszabályi megfelelés újbóli értékeléséhez. A doktori iskolák kétharmadának 2009-ig volt/van akkreditációja, mivel 2002-ben szerveztek a doktori programokból, tehát esetükben láthatáron volt az újabb akkreditáció. Néhány szakmában (orvos, jogász stb.) a párhuzamos szak- vagy intézményi akkreditáció keretében voltak/vannak későbbi határidős akkreditációk. A MAB úgy vélte, ebben a helyzetben aktuális és célszerű egy egységes, az új jogszabályra alapozott kritériumrendszer szerinti akkreditáció. Ebben és ennek megvalósítási módjában partnerre talált az Országos Doktori Tanácsban (ODT) és a Magyar Rektori Konferenciában, mert mindegyik testület felelősséget érez a magyar doktori képzés és fokozat minőségéért. Nemkülönben az Oktatási és Kulturális Minisztérium is.⁷

A megvalósítás módjának sarkalatos és többek által kifogásolt eleme lett a www.doktori.hu adatbázis. Célját és tartalmát tekintve többnyire nem, így Nagy Marianna sem vitatja: „Az adatbázis összes céljával egyetértve is az a véleményem, hogy ennek a korrekt jogi szabályozását mielőbb meg kell teremteni, mert jelenleg súlyos jogi aggályokat vet fel a működtetése.” A korrekt jogi szabályozás szükségességével magam is egyetérték, de a szerinte súlyos aggályokat, hasonlóan az általa is idézett ombudsmanhoz,⁸

⁷ „A doktori iskolák 2009. évi, teljes körű akkreditációs felülvizsgálatához, a MAB felelősségteljes munkájához eredményes együttműködést kívánok a doktori képzés fejlesztésében érdekelt partnerekkel.” (Az OKM szakállamtitkárának levele a MAB elnökéhez, 2008. november 24.)

⁸ „Az adatvédelmi vizsgálat jogellenes adatkezelést nem állapított meg, ...” <http://www.doktori.hu/index.php?menuid=351&cid=71>

annyira súlyosnak én sem tartom. Még csak nem is a cél szentesíti az eszközt gyakori állapotból kiindulva.

Az Ftv. 2. melléklet 1. pontja felsorolja „A felsőoktatási intézményekben nyilvántartott és kezelt személyes és különleges adatok”-at. Ugyanitt kimondja: „3. Az 1. pontban felsorolt adatok továbbíthatók: a fenntartónak valamennyi adat, ... a Magyar Felsőoktatási Akkreditációs Bizottságnak minden olyan adat, amely ahhoz szükséges, hogy megállapíthassa a felsőoktatási intézmény működéséhez szükséges feltételek meglétét; ...” A MAB jó esetben csak a felét kéri ezeknek az intézmény, és így értelemszerűen az oktató által is nyilvántartott adatoknak. Azok bevitelle az adatbázisba nem okozott gondot olyan helyeken, ahol ezeket aktuálisan nyilvántartják, vagy a Felsőoktatási Információs Rendszerbe (FIR) már bevitték. Többet kérést jelentett egyeseknél a témavezetői tevékenység adatai és a hivatkozások megadása – ami a 21. században, az elektronikus szakirodalmi adatbázisok korában elviselhető kell hogy legyen.

A MAB azt tervezte, sőt ennek számítógépes programját el is készítette, hogy a doktori iskolák akkreditációját elektronikus adatbázisra építve végzi. (Jó lenne ez az alap- és mesterképzésben is, de ehhez egy teljesen feltöltött FIR szükséges, ám az sajnos még mindig nagyon messze van a teljességtől.) A MAB-tól teljesen függetlenül az ODT is úgy döntött, hogy létrehoz egy (hasonló) adatbázist (lásd alább). Mivel a két testület szorosán kooperál, magától értetődő volt, hogy ne végezzünk, és ne végezzünk dupla munkát senkivel, ezért jött létre egy közös felhasználású adatbázis. Úgy is fogalmazhatunk, hogy az Ftv. szerint a működéshez szükséges feltételek meglétének megállapításához szükséges adatokat az egyetemek (doktori tanácsaik és

iskoláik) az adatbázis keretében továbbítják a MAB-nak. Ehhez érdemes idézni a magyar bíróságon bejegyzett ODT egyesület alapszabályát, elsősorban a 2.2. pontot.

„2. Az ODT tevékenysége

2.1. Az ODT a közhasznú szervezetekről szóló 1997. évi CLVI törvény (továbbiakban Khtv.) alapján a következő közhasznú tevékenységeket folytatja a Magyar Köztársaság egész területén:

- a.) tudományos tevékenység, kutatás (Khtv. 26. § c/3. pont) ezen belül: a doktori képzés és fokozatszerzés empirikus vizsgálata, az egyetemek gyakorlatának elemzése, a kutatási tevékenység működési feltételeinek elősegítése pályázatok útján és egyéb módon;
- b.) oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés (Khtv. 26. § c/4. pont), ezen belül: szakmai tudományos fórumok, illetve tudományos közélet szervezése; szakmai kiadványok megjelentetése, a tudományos fokozat megfelelő szintű elismertségének biztosítása, információk terjesztése, PR-tevékenység ellátása;
- c.) közhasznú szervezetek számára biztosított – csak közhasznú szervezetek által igénybe vehető – szolgáltatások (Khtv. 26. § c/20. pont).

2.2. *A fentiek érdekében a magyarországi doktori képzés és a képzést folytató intézmények, szervezeti egységek és a doktori képzésben részt vevő oktatók, témavezetők adatainak nyilvántartására az ODT létrehozta, működteti és karbantartja az Országos Doktori Adatbázist (a továbbiakban: Adatbázis). Az ODT biztosítja az Adatbázis interneten történő elérhetőségét, így a felsőoktatási intézmények tudományos eredményeiket és kutatói, tudományos humánerőforrásukat teljesen egységes és jól kereshető rendszerben tudják*

abban megjeleníteni a nyilvánosság számára. Az ODT egyszersmind – külön megállapodás alapján – lehetővé teszi a MAB számára, hogy felhasználja az adatbázis nyújtotta lehetőségeket a hazai doktori képzés vizsgálata és értékelése során.” (kiemelés tőlem, B. Gy.)

A felsőoktatási törvény szerint létrehozott és működő ODT tagjai az intézmények doktori tanácsának elnökei. Én – meglehet laikusként – úgy gondolom, az ODT hozhat saját magára, illetve a tagok által képviselt intézmények mindegyikének egyedi vállalására alapuló döntést, talán függetlenül attól, hogy „csak egyesület”. Mint látható: hozott, a MAB pedig készséggel elfogadta, mert eleve ez volt a szándéka.⁹ *Ceterum censeo*: indokoltnak tartom az igényt a korrekt jogi szabályozásra, de a leírtak alapján nem érzem olyan „súlyosnak” a jogi aggályokat.

A 21. század (az internet révén is) a nyilvánosság és a transzparencia kora. Egyének és szervezetek mutatják be, ajánlják magukat – részletesen, színesen és önként, hogy minél többen lássák őket, ismerjék meg tevékenységüket. A magyar felsőoktatás intézményeit – saját érdekeik mellett – a törvény is kötelezi erre: **6. §** „(3) A felsőoktatási intézmények – legkésőbb a tanév befejezését követő 90 napon belül – nyilvánossá teszik, honlapjukon bemutatják oktatási, kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységüket, azok legfontosabb területeit, az aktuális eredményeket.” Esetünk-

⁹ Az adatbázisban mindössze két, vitathatóan nyilvánosságra tartozó, személyes adat van: a törzstag születési éve és e-mail címe. Az előbbire szüksége van a MAB-nak a törzstagsági kritériumok megítéléséhez (de letakarása megoldható), az utóbbi ma már olyan közkeletű vagy közfoglalmú adat, ami számos nyilvános helyen elérhető. E-mail nélkül ma a felsőoktatásban már alig lehet „élni”. (Telefonszámként elég az intézmény központi számát megadni, a közvetlen vagy mobilszám csak opció.)

ben a 33/2007-es kormányrendelet a doktori iskola létesítésének feltételeként előírja: **7. §** (1) „e) az arra vonatkozó nyilatkozatot, hogy a doktori iskola honlapján a doktori képzésről évente rendszeres és nyilvános tájékoztatást ad, a felvételi követelményeket évente a honlapon és a felsőoktatási intézményben szokásos módon is közzéteszi.” Sok jó példán láthatjuk: az adatbázisban szereplő adatok nagy hányadban megjelennek az intézmények és a doktori iskolák honlapján, mert meg kell jelenjenek. Tovább menve, talán egyszer azt is megérjük, hogy az akkreditáció nem félelmet keltő kellemetlen procedúra, hanem lehetőség arra, hogy az intézmény (kar, szak stb.) megmutassa: így dolgozunk, ezek az értékeink, ilyen eredményeket értünk el!

Az önkéntesség: azzal a kérdéssel kezdem, kötelezheti-e az intézmény kvalifikált oktatóját doktori iskolában oktatásra, témavezetésre, törzstagságra, miként kötelezi részvételre az alap- vagy a mesterképzésben? Oktatói követelményrendszerében biztosan megteheti, de elég egyértelmű a tapasztalat: a törzstagságra nem kötelezni kell az oktatókat, sokkal inkább megszűrni a jelentkezőket, mert meglepően nagy lett a törzstagság presztízse.¹⁰ Akkor előírhatja-e az intézmény, hogy a törzstag vigye fel adatait az adatbázisba (és a doktori iskola honlapjára)? Látható, ezt az intézmények (a doktori tanácsok) megtették, hiszen az ODT saját maga döntött arról, hogy ilyen tartalommal létrehozza az adatbázist.¹¹ Hozzáteszem, egyetértésben a MAB-bal, sőt azt is tudom, hogy az akkreditáció külön nyomatékot adott ezeknek a kötelezettségeknek. *Ceterum censeo*: indokoltnak tartom az

¹⁰ Változatos ötletgazdagságról tanúskodik, milyen kiskapuk révén akarnak egyesek törzstagok lenni.

¹¹ Az adatbevitel kezdetekor az adatbázis kijelzi: az adatbevitel egyúttal az önkéntesség deklarálását is jelenti.

igényt a korrekt jogi szabályozásra, de a leírtak alapján nem érzem olyan „súlyosnak” a jogi aggályokat.

A MAB „jogalkotásáról”

„A MAB mint quasi autonóm államigazgatási szerv jogalkalmazó és nem jogalkotó szerv, tehát álláspontom szerint nem alkothat jogot, még ha ezt a felsőoktatás színvonalának emelése okán teszi is. Ugyanígy vélekednék akkor is, ha a jogszabályi feltételeknél enyhébb követelményt határozna meg.” – írja Nagy Marianna annak kapcsán, hogy a MAB előírta az akkreditációhoz, a törzstagok között legyen négy egyetemi tanár vagy több tudományágas doktori iskolában tudományáganként két egyetemi tanár. Belátom, hogy ez egy jogász szemüvegén keresztül meg nem engedett jogalkotásnak látszhat. Feltehetően, jobb lenne ez a látszat, ha azt írtuk volna, a törzstag „a doktori iskola tudományágában, illetve kutatási területén folyamatos, magas szintű tudományos tevékenységet folytat”, kormányrendeleti kritérium konkretizálásként: a minimum hét törzstag többsége az *adott tudomány- vagy művészeti terület olyan nemzetközileg elismert képviselője legyen, aki kiemelkedő tudományos kutatói, illetve művészi munkásságot fejt ki, az oktatásban, kutatásban, kutatásszervezésben szerzett tapasztalatai alapján alkalmas a doktori képzésben részt vevők tanulmányi, tudományos, illetve művészi munkájának vezetésére, idegen nyelven publikál*. Nem nehéz felismerni, ezek az egyetemi tanári alkalmazás/kinevezés törvényi feltételeinek korábban idézett keretei, s aligha vitatható például, hogy a törzstag legyen alkalmas a doktori képzésben részt vevők munkájának vezetésére, azon túl, hogy magas szintű tudományos tevékenységet folytat. Tartalmilag, és a végeredményt tekintve ugyanott lennénk,

s ezt feltehetően Nagy Marianna is így látja, de feltételezem, formailag kevésbé érhető kritika a ház elejét. A MAB most is megtöltött konkrét tartalommal egy jogszabályi keretet, de választhatta volna a kritériumok kevésbé jogalkotás jellegű megfogalmazását (mint például az egyetemi tanári pályázatok véleményezésénél tette); akkor nem érhető a jogalkotás vádja. S nem érné kénes nyílak zápora.

Ám más megközelítést is lehetségesnek és indokoltnak látok. Bármennyire is meglepő, az Ftv. mindössze két feladathoz ír elő egyetemi tanári követelményt: a rektori megbízáshoz és a doktori értekezés bíráló bizottságának elnöki tisztehez (utóbbi professor emeritus is lehet). A MAB viszont feketén-fehéren kimondta: a doktori képzéshez és fokozatszerzéshez ennél (vagyis egynél) több egyetemi tanár kell!¹² Hogy három, négy vagy öt, azon lehet vitatkozni.¹³ Ma a magyar felsőoktatásban kb. 2100 egyetemi tanár működik. A kb. 170 doktori iskolát tekintve, nagy szórással ugyan, egy DI-re „átlagban” kb. tizenkét egyetemi tanár jut. Ahol ennek egyharmada sincs jelen egy tudományágban, ott szerintünk nem kell, nem szabad doktori iskolát

¹² A kormányrendelet áttételesen is az ilyen szintű minőséget támogatja: kutatóintézetből csak tudományos tanácsadó (feltétele az akadémiai doktori cím) vagy kutatóprofesszor (feltétele az akadémiai tagság) lehet tisztség, és nem lehet PhD-vel bíró tudományos munkatárs vagy tudományos főmunkatárs.

¹³ Az ugyanis, hogy, mondjuk, hét friss doktor létesítsen doktori iskolát, a minőség jegyében nem fogadható el, ennél lényegesen többre van szükség. A doktori iskola több mint hét, a minimális feltételeket teljesítő tisztség algebrái összege: röviden szólva eredményes koherens szervezeti és szellemi tudományos szinergizmus.

IRODALOM

Nagy Marianna: Jogalkotási és jogalkalmazási kérdőjelek a doktori képzésre vonatkozó jogi szabályozás-

létesíteni. Ilyen prózáian is megfogalmazható a MAB álláspontja (ami egyébként sokkal megengedőbb, mert több tudományágas DI-ben csak két egyetemi tanárt kér tudományáganként). Ennek kimondása egy közigazgatási jogász szemüvegével nézve lehet problematikus, a minőség szemüvegével viszont szükségszerű. Gondolhatja komolyan is valaki, hogy egyetemi tanárok nélkül van egyetem és van doktori képzés?

„...a 2008-as akkreditációs eljárásról kiderült, hogy csak »játásiból« versenyeztünk” – írja Nagy Marianna. Igen, képszerűen lehet így is fogalmazni, de ez a játék akkor is komoly volt. Mert a MAB, egyrészt az értékelési eljárás lebonyolításakor érzékelte a joghözvetéseket, másrészt látta, hogy sok doktori iskola nem vagy csak feltételesen felel meg az új előírásoknak, ezért célszerűbbnek tartotta „főpróbának” tekinteni az első kört. Ezzel a doktori iskolák egy teljes évnnyi lehetőséget kaptak a követelményeknek való megfelelésre (például az előírt mesterszakok akkreditálására), a pontosabb és hitelesebb adatszolgáltatásra, a 2009-es „premier” nagyobb sikerére. A mostani premier és a későbbi „előadások” (az évenként tervezett programozott értékelések) sikere fontos eszköz a magyar doktori képzés és fokozatszerzés minőségének emelésében: ennek érdekében kell hajóznia a MAB-nak az akkreditációs vizéken, tudva, hogy a siker, a minőség nem elsősorban nála, hanem az intézményekben, a doktori iskolákban dől el.

Kulcsszavak: akkreditáció, jogalkotás, joghözvetések, MAB, doktori iskolák

ban – egy akkreditációs eljárás apropóján. Magyar Tudomány. 2010. 1, 62-73.

AZ EGYETEMI KUTATÁSI TEVÉKENYSÉG PALETTÁJÁNAK ÁTALAKULÁSA:

TUDOMÁNY ÉS INTERNET KAPCSOLATA A NYUGAT- ÉS KÖZÉP-DUNÁNTÚLI RÉGIÓ FELSŐOKTATÁSI INTÉZMÉNYEINEK INTERNETHASZNÁLATA ALAPJÁN

Szívós Mihály

kandidátus, tudományos főmunkatárs,
MTA-PE-BME Regionális Innovációs
és Fejlesztési Hálózati Kutatócsoport
szivos@interware.hu

Kovács Bernadett

PhD-hallgató, kutató közgazdász,
MTA-PE-BME Regionális Innovációs
és Fejlesztési Hálózati Kutatócsoport
kovacs.bernadett@freemail.hu

A világháló használatának jelentősége Magyarországon és Európában, akárcsak az egész fejlett világban, gyors ütemben növekszik, mivel ma már komoly gazdasági, közigazgatási és kulturális fejlesztések épülnek rá. A gazdasági életben már a huszadik század második felétől dinamikusan nőtt a szolgáltatási szektor szerepe, és ez a folyamat éppen általánosává válásának idején kapcsolódhatott össze az internet fejlődésével, amely kiváló terepet nyújtott a szolgáltatások közvetítésére, illetve új szolgáltatások bevezetésére. Az internet új funkciói és jelenségei a kutatás és az oktatás folyamataira is visszahatnak. A jelenlegi időszakot a világháló tudományos használatának sokrétűvé válása jellemzi. Ezért tartottuk fontosnak, hogy az észak-, a nyugat- és közép-dunántúli régió felsőoktatási intézményeivel foglalkozó kérdőívünkben rákérdezzünk az internethasználat egyes vonatkozásaira is. Az adott válaszok véleményünk szerint nemcsak azért érdekesek, mert hazánkban először informálnak erről a területről, hanem azért is, mert jelzik azt, hogy a további, finomabb

felbontású vizsgálatok esetleg több tudomány-szervezési és tudományszociológiai problémát új megvilágításba helyezhetnek.

A hálózathoz való hozzáférés technológiájának rendkívül gyors fejlődése jelenleg még közvetlenül ösztönzi az internethasználat bővülését, mert költségversenybe kényszeríti a szolgáltatókat. Ennek ellenére az internethasználat terén még van mit behozni az EU-országok átlagához képest: 2004-ben Magyarország szinte minden mutató tekintetében le volt maradva.¹ Az azonban nagyon ígéretes, hogy a munkaerőpiacra belépő új nemzedék

¹ „Az Eurostat által közzétett jelentésből kiderült, hogy hatalmas különbségek vannak az Európai Unió tagországai között abban a tekintetben, hogy a lakosság mekkora hányada használja az internetet. Az Európai Unió átlaga 47 %-ot tett ki, ám ennél jóval magasabb az internetet használók aránya Svédországban (81 %), Dániában (75 %) és Finnországban (70 %). (Az Európai Unió tagállamai közé nem tartozó Grönland esetében a lakosság 82 %-a használ internetet.) Ezzel szemben a legalacsonyabb a lakosság körében a világhálót használók aránya Görögországban (20 %) és Magyarországon (28 %).” (KSH Hírlevél, 2006)